

**Anna Murawska**

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

## **ZRÓŻNICOWANIE POZIOMU ŻYCIA W WIEJSKICH I MIEJSKICH GOSPODARSTWACH DOMOWYCH W LATACH 2006 I 2016**

*DIVERSIFICATION OF THE LIVING STANDARDS OF RURAL AND URBAN HOUSEHOLDS  
IN 2006 AND 2016*

**Słowa kluczowe: poziom życia, gospodarstwo domowe, wieś, miasto, zróżnicowanie**

*Key words: standard of living, household, rural areas, urban areas, differentiation*

*JEL codes: D14, D31, I31, R29*

**Abstrakt.** Celem artykułu jest ocena zróżnicowania poziomu życia wiejskich i miejskich gospodarstw domowych w Polsce. Dokonano analizy wskaźników stanowiących miarę stopnia zaspokojenia potrzeb. Uwzględniono czynniki ekonomiczne, infrastrukturalne i środowiskowe. Wyniki zaprezentowano dla danych za lata 2006 oraz 2016. Dane zostały poddane analizie statystycznej. Obliczono wskaźniki dynamiki, miarę rozstępu oraz miarę dystansu pomiędzy wartościami cech. Poziom życia na wsiach i w miastach znacznie różnił się na niekorzyść wiejskich gospodarstw domowych. Spowodowane to było gorszą sytuacją materialną, słabiej rozwiniętą infrastrukturą społeczną i techniczną oraz gorzej zagospodarowanymi walorami środowiska przyrodniczego.

### **Wstęp**

Wśród różnych typologizacji gospodarstw domowych na uwagę zasługuje wiejskie gospodarstwo domowe, które wyodrębnia się z jednej strony, ze względu na miejsce przestrzennej lokalizacji, a z drugiej, ze względu na specyficzne cechy wpływające na uznawane i odczuwane systemy wartości i potrzeb, a w konsekwencji na poziom i strukturę konsumpcji [Gutkowska 2003, s. 13] i tym samym poziom życia.

Pojęcie wsi, obszarów wiejskich i wiejskiego gospodarstwa domowego ewoluuje w czasie. Jest to rezultatem nie tylko zmian, które zachodzą w przestrzeni wiejskiej, lecz także zmian całego społeczeństwa, jego systemu wartości, funkcji jakie wyznacza ono „swojej wsi” [Halamska 2007, s. 76]. Na zmiany sytuacji ludności wiejskiej wpływa ewolucja funkcji społeczno-ekonomicznych spełnianych przez wieś. Wieś jest jednostką osadniczą, administracyjną, miejscem zamieszkania i pracy, spełniającą także wiele innych funkcji gospodarczych i społecznych [Wilkin 2007]. Podejmowane liczne próby identyfikowania wsi opierają się przede wszystkim na przekonaniu, że stanowi ona przeciwieństwo miasta. Wieś różni się od miasta rodzajem aktywności gospodarczej, formą skupienia ludności, stylem i sposobem życia, a także charakterem związku z podstawami życia społecznego, ekonomicznego i środowiskowego.

Podstawowym kierunkiem rozwoju wsi jest podnoszenie poziomu życia rodzin wiejskich przez działania na rzecz modernizacji rolnictwa i zmiany w strukturze agrarnej [Heffner 2007, s. 13]. Przez modernizację wsi rozumie się taki proces przekształceń struktur, instytucji i mechanizmów, które umożliwiają jej mieszkańcom uczestniczenie w rozwoju społeczno-gospodarczym i partycypowanie w płynących z niego korzyściach. Modernizacja jest procesem adaptacyjnym do zmieniającego się otoczenia, pozwalającym na zmniejszanie dystansów rozwojowych i cywilizacyjnych pomiędzy miastem a wsią, a przynajmniej zapobiegającym ich pogłębianiu się. Nie chodzi tutaj jednak o upodabnianie się wsi do miasta, lecz zmniejszenie dystansu. Wiele specyficznych cech obszarów wiejskich, jako środowiska zamieszkania i pracy, to ich atuty.

Coraz silniej eksponowana jest też konieczność zachowania lub nawet wzmocnienia społeczno-kulturowej tożsamości wsi [Wilkin 2007]. Od co najmniej dwóch dekad polityka rozwoju obszarów wiejskich koncentruje się na wdrażaniu wielu udogodnień dla różnych grup ludności zamieszkującej obszary wiejskie. Są to drogi, które prowadzą do podnoszenia poziomu oraz jakości życia na wsi.

### Material i metodyka badania

Celem artykułu jest ocena zróżnicowania poziomu życia wiejskich i miejskich gospodarstw domowych w Polsce w latach 2006 i 2016. Dokonano analizy wybranych wskaźników stanowiących miarę stopnia zaspokojenia potrzeb, m.in. ekonomicznych, infrastrukturalnych i środowiskowych. Ponieważ poziom życia jest kategorią wieloaspektową i wieloelementową, badając go należy analizować w rzeczywistości zaspokojenie wszystkich potrzeb ludzkich, a więc potrzeb żywieniowych, mieszkaniowych, bezpieczeństwa, komunikacyjnych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturowych, a także potrzeb odpowiedniego środowiska przyrodniczego i społecznego [Bywalec 2010, s. 39]. Biorąc pod uwagę definicje poziomu życia<sup>1</sup> oraz wiedzę i doświadczenie autora na temat analizowanego zagadnienia, do analiz wybrano pięć grup wskaźników opisujących poziom zaspokojenia potrzeb (poziom życia), a mianowicie:

- czynniki ekonomiczne – przeciętne miesięczne przychody netto, rozporządcalne dochody, rozchody netto oraz wydatki w zł przypadające na 1 osobę w gospodarstwie domowym;
- czynniki infrastruktury społecznej – ludność przypadająca na 1 instytucję kultury, ludność na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej;
- warunki mieszkaniowe – przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m<sup>2</sup> na 1 osobę, mieszkania wyposażone w łazienkę w % ogółu mieszkań;
- czynniki infrastruktury technicznej – ludność korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w % ogółu ludności;
- czynniki środowiskowe – lesistość w %, parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej na 1 mieszkańca w m<sup>2</sup>, ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem, zanieczyszczenia pyłowe oraz gazowe w tys. t.

Wyniki zaprezentowano dla lat 2006 oraz 2016. Źródłem danych były informacje pochodzące z opracowań zbiorczych GUS. Dążąc do lepszego zobrazowania wyników przeprowadzonego badania posłużono się metodą statystyczną, opisową, porównawczą i graficzną. W celu zobrazowania różnic w poziomie życia gospodarstw domowych na wsiach i w miastach obliczono wskaźniki zmienności – miarę rozstępu  $R$  i miarę dystansu  $D$ . Obliczono również współczynniki dynamiki  $I_s$ , aby zobrazować zachodzące przemiany w latach 2006-2016.

### Wyniki badania

Dochody są jednym z ważniejszych wskaźników oceny procesów zachodzących w życiu społecznym i gospodarczym. Należy uznać, że nie można jedynie bazować na tym kryterium, aby jednoznacznie określić warunki i poziom życia, jednak w pewnym uproszczeniu dochód obrazuje zaspokojenie potrzeb materialnych i niematerialnych [Kalinowski 2016, s. 34]. Sytuacja finansowa wiejskich gospodarstw domowych w ostatnich dekadach poprawia się, jednak tempo wzrostu dochodów jest relatywnie niższe od innych typów gospodarstw, zatem poziom dochodów

<sup>1</sup> Poziom życia, inaczej stopa życiowa, według definicji sformułowanej przez komisję ekspertów ONZ w 1954 r. „obejmuje całokształt rzeczywistych warunków życia ludzi oraz stopień materialnego i kulturalnego zaspokojenia ich potrzeb poprzez strumień dóbr i usług odpłatnych, a także pochodzących z funduszy społecznych [NU 1954, NU 1962, Piasny 1993, s. 74]. Teresa Ślaby [1990, s. 8]. wskazywała, że „poziom życia definiowany jako stopień zaspokojenia potrzeb materialnych odnosi się do podstawowych – w hierarchii – potrzeb życia człowieka (potrzeb fizjologicznych)”. Czesław Bywalec [2010, s. 38] przez poziom życia rozumiał stopień zaspokojenia potrzeb ludzkich wynikający z konsumpcji dóbr materialnych i usług oraz wykorzystania walorów środowiska naturalnego i społecznego. W empirycznych analizach poziomu życia stosuje się różne mierniki, w skali makroekonomicznej wykorzystywany jest PKB *per capita*, a w skali mikroekonomicznej poziom dochodów *per capita* [Bərbeka 2006, s. 43].

na wsiach nadal pozostaje najniższy w Polsce, a nierówność rozkładu dochodów potwierdzona współczynnikiem Giniego najwyższa [Murawska 2017]. Przekłada się to na niekorzystną subiektywną ocenę sytuacji materialnej przez wiejskie gospodarstwa domowe [Murawska 2014]. Pomimo istotnego wzrostu dochodów na wsiach w latach 2006-2016, większego niż w miastach, nadal dysproporcje są istotne. Różnica w przychodach netto przypadających na jedną osobę w 2016 roku wynosiła  $R = 490,80$  zł (wieś – 1558,94 zł, miasto – 2049,74 zł), a w dochodach rozporządzalnych  $R = 428,12$  zł (wieś – 1213,52 zł, miasto – 1641,64 zł).

Ważnym dodatkowym kryterium uwzględnianym podczas badania poziomu życia są rozchody i wydatki ponoszone na zaspokajania potrzeb konsumpcyjnych (na konsumpcję), co odzwierciedla z kolei stopę życiową. Dynamika wzrostu poziomu rozchodów netto oraz wydatków na wsiach w latach 2006-2016 była niższa niż dochodów, jednak nieznacznie przewyższyła tempo wzrostu w miastach. Rozstęp w rozchodach netto pomiędzy miastem i wsią w 2016 roku wynosił  $R = 510,86$  zł (wieś – 1575,90 zł, miasto – 2086,76 zł), a w wydatkach  $R = 331,39$  zł (wieś – 929,58 zł, miasto – 1260,97 zł). Różnice w poziomie dochodów i wydatków na wsiach i miastach są widoczne nadal, jednak miary dystansu  $D$  wskazują, że są one nieznacznie niższe niż przed dekadą (tab. 1).

Tabela 1. Przeciętne miesięczne przychody netto, dochody rozporządzalne, rozchody netto oraz wydatki (zł) przypadające na 1 osobę w gospodarstwach domowych w Polsce na wsiach i w miastach w latach 2006 i 2016 – różnice i wskaźniki dynamiki

Table 1. Average monthly net income, disposable income, net outgoings and expenditures in PLN per one person in households in Poland in rural areas and urban areas in 2006 and 2016 - differences and dynamics indicators

Czynniki ekonomiczne poziomu życia/ <i>Economic factors the standard of living</i>	2006		R [PLN]	D	2016		R [PLN]	D	I <sub>s</sub> wieś/ rural areas [%]	I <sub>s</sub> miasta/ urban areas [%]
	wieś/ rural areas	miasta/ urban areas			wieś/ rural areas	miasta/ urban areas				
Przychody netto/ <i>Net receipts</i>	930,97	1260,22	329,25	1,35	1558,94	2049,74	490,80	1,31	167,5	162,7
Dochody rozporządzalne/ <i>Available income</i>	659,29	943,90	284,61	1,43	1213,52	1641,64	428,12	1,35	184,1	173,9
Rozchody netto/ <i>Net outgoings</i>	953,27	1293,47	340,20	1,36	1575,90	2086,76	510,86	1,32	165,3	161,3
Wydatki/ <i>Expenditures</i>	601,64	833,96	232,32	1,39	929,58	1260,97	331,39	1,36	154,5	151,2

R – miara rozstępu [zł]/*Span factor [PLN]*, D – miara dystansu [-]/*Distance [-]*, I<sub>s</sub> – wskaźnik dynamiki jednopodstawowy [%] w 2016 r. (2006=100)/*Dynamics indicator in % in 2016 (2006=100)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie [GUS 2007-2017]

Source: own study based on [GUS 2007-2017]

Istotnymi uwarunkowaniami i wyznacznikami poziomu życia (zaspokajania potrzeb) są czynniki infrastruktury społecznej. Wiele potrzeb zaspokajanych jest za pomocą elementów infrastruktury społecznej, a do analiz wybrano potrzeby kulturalne i zdrowotne. Za uwarunkowanie umożliwiające realizowanie potrzeb kulturalnych przyjęto instytucje kultury. W 2016 roku w miastach na jedną instytucję kultury przypadało ponad 15 tys. osób, a na wsiach niespełna 5,6 tys., co pokazuje widoczny dystans pomiędzy miastem i wsią w tym zakresie, który pogłębił się w porównaniu do 2006 roku. Innym wskaźnikiem, który można uwzględnić podczas analizy czynników infrastruktury społecznej jest ambulatoryjna opieka zdrowotna. Na jeden podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w miastach w 2016 roku przypadało 1,1

tys. ludności, a na wsiach 2,5 tys. mieszkańców. Pomimo mniejszego dystansu w wartości tego wskaźnika pomiędzy miastem i wsią w 2016 roku ( $D = 0,46$ ) i w 2006 roku ( $D = 0,51$ ) różnica nadal była duża (tab. 2).

O poziomie życia świadczą warunki mieszkaniowe, które można analizować za pomocą wielu wskaźników opisujących warunki bytu ludności. Jednym z takich wskaźników jest przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę. Mieszkania na wsiach od lat są większe i większy metraż przypada na jedną osobę. W 2016 roku na jedną osobę w mieszkaniu na wsi przypadało 28,3 m<sup>2</sup>, a w miastach 26,8 m<sup>2</sup> (rozstęp wynosi  $R = 1,5$  m<sup>2</sup>, tym razem na niekorzyść

Tabela 2. Czynniki infrastruktury społecznej, technicznej oraz warunki mieszkaniowe określające poziom życia na wsiach i w miastach w latach 2006 i 2016 - różnice i wskaźniki dynamiki

Table 2. The factors of social, technical infrastructure and housing conditions defining the standard of living in rural areas and urban areas in 2006 and 2016 - differences and dynamics indicators

Wyszczególnienie/ Specification	2006		R [PLN]	D	2016		R [PLN]	D	I <sub>s</sub> wieś/ rural areas [%]	I <sub>s</sub> miasta/ urban areas [%]
	wieś/ rural areas	miasta/ urban areas			wieś/ rural areas	miasta/ urban areas				
<b>Czynniki infrastruktury społecznej/The factors of social infrastructure</b>										
Ludność przypadająca na 1 instytucję kultury/ Population per cultural institution	5 808	14 384	8576	2,48	5 657	15 430	9773	2,73	97,4	107,3
Ludność na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej/ Population per provider of out-patient health care	2 809	1 427	-1382	0,51	2 481	1 130	-1351	0,46	88,3	79,2
<b>Warunki mieszkaniowe/Living conditions</b>										
Przeciętna powierzchnia użytkowa [m <sup>2</sup> /osobę]/ Average usable floor space [m <sup>2</sup> per person]	24,5	22,8	-1,70	0,93	28,3	26,8	-1,50	0,95	115,5	117,5
Mieszkania wyposażone w łazienkę [% ogółu mieszkań]/ Dwellings fitted with bathrooms [% of total dwellings]	75,0	92,0	17,00	1,23	82,6	95,5	12,90	1,16	110,1	103,8
<b>Czynniki infrastruktury technicznej – ludność korzystająca z sieci [% ogółu ludności]/ Factors of technical infrastructure - population using system [% of total population]</b>										
- wodociągowej/ water-line system	72,8	94,9	22,1	1,30	85	96,5	11,5	1,14	116,8	101,7
- kanalizacyjnej/ sewerage system	20,2	84,8	64,6	4,20	40,3	90	49,7	2,23	199,5	106,1
- gazowej/gas-line system	18,3	73	54,7	3,99	23	71,4	48,4	3,10	125,7	97,8

Oznaczenia jak w tab. 1/markings see tab. 1

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

Tabela 3. Czynniki środowiskowe określające poziom życia na wsiach i w miastach w latach 2006 i 2016 - różnice i wskaźniki dynamiki  
 Table 3. Environmental factors determining the standard of living in rural areas and urban areas in 2006 and 2016 – differences and dynamics indicators

Czynniki środowiskowe/Environmental factors	2006		D	2016		R [PLN]	D	$I_s$ wies/ rural areas [%]	$I_s$ miasta/ urban areas [%]
	wieś/ rural areas	miasta/ urban areas		wieś/ rural areas	miasta/ urban areas				
	R [PLN]		R [PLN]						
Lesistość/Forest cover [%]	29,5	20,6	0,70	21,1	-8,9	-9,0	0,70	102,0	102,4
Parki spacerowo-wypoczynkowe, zielence i tereny zieleni osiedlowej na 1 mieszkańca/Strolling-recreational parks, lawns and green areas of the housing estate per capita [m <sup>2</sup> ]	4,4	20,0	4,55	21,5	15,6	14,6	3,12	156,8	107,4
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków [% ludności ogółem]/Population connected to wastewater treatment plants [% of total population]	22,1	86,2	3,91	41,3	64,2	53,5	2,30	187,3	110,0
Zanieczyszczenia pyłowe [tys. t]/Particulates pollutants [thous. t]	-	-	-	6,1	-	26,4	5,3	-	-
Zanieczyszczenia gazowe [tys. t]/Gases pollutants [thous. t]	-	-	-	79 387	-	52 076	1,7	-	-

Oznaczenia jak w tab. 1/markings see tab. 1

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

miast). Pomimo większej dynamiki zmian w wartości tego wskaźnika w miastach, dystans i tak nieznacznie się pogłębił (w 2006 roku  $D = 0,93$ , w 2016 roku  $D = 0,95$ ). O warunkach mieszkaniowych świadczy również wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje, typu wodociąg, ustęp, łazienka, gaz z sieci, centralne ogrzewanie. Posiadanie łazienki zapewne jest jednym z ważniejszych wyznaczników poziomu życia ludności. W 2016 roku wyposażonych w łazienkę było na wsiach 82,6%, a w miastach 95,5% ogółu mieszkań. Różnica zatem pomiędzy miastem a wsią wynosiła  $R = 12,9$  p.p. i była znacznie niższa niż w 2006 roku ( $R = 17,00$  p.p.). Obniżenie dystansu (z  $D = 1,23$  w 2006 roku do  $D = 1,16$  w 2016 roku) zapewne spowodowała większa dynamika zmian w tym zakresie w mieszkaniach na wsiach (tab. 2).

Na obszarach wiejskich występuje słabo rozwinięta infrastruktura techniczna, która jest jedną z najistotniejszych barier odpowiedniego poziomu i jakości życia mieszkańców wsi [Murawska 2012]. Pomimo obserwowanych pozytywnych zmian w wyposażeniu w instalacje wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe, nadal utrzymuje się dystans pomiędzy miastem i wsią. W 2016 roku z sieci wodociągowej na wsiach korzystało 85,0% ogółu ludności, z sieci kanalizacyjnej 40,3%, a z gazowej zaledwie 23% (w porównaniu w miastach wartości te wynoszą odpowiednio: 96,5, 90,0 i 71,4%) (tab. 2). Znajduje to odzwierciedlenie w gorszym wyposażeniu mieszkań zlokalizowanych na wsiach w łazienkę, ubicację i centralne ogrzewanie.

Istotnymi wyznacznikami poziomu życia są uwarunkowania środowiskowe, na które w obecnych czasach zwraca się dużą uwagę. Jakość środowiska naturalnego, stan lasów, parków, powietrza, wody, to wszystko warunkuje odpowiedni poziom życia w środowisku nie zagrażającym zdrowiu ani rozwojowi intelektualnemu człowieka. Ważną kwestią jest również generowanie ścieków i odpadów konsumpcyjnych oraz ich odpowiednie zagospodarowywanie.

Poziom życia ludności zależy od walorów środowiska naturalnego, zatem



lesistość, liczba parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców, terenów zieleni czy zanieczyszczenie powietrza może o tym świadczyć. Lesistość jest większa na wsiach i wynosi 30,1% (w miastach 21,1%) i niewiele się zmieniła w porównaniu z 2006 roku (wzrosła tylko o 2 p.p.). To uwarunkowanie środowiskowe można traktować jako pozytywny walor dla wsi. Pozytywnym aspektem jest również znacznie niższe zanieczyszczenie pyłowe i gazowe powietrza na wsiach niż w miastach. Mniej korzystnie wsie wypadają pod względem liczby parków, zieleńców i terenów zieleni. W 2016 roku na 1 mieszkańca wsi przypadało 6,9 m<sup>2</sup> zagospodarowanych terenów zielonych, a miasta 21,5 m<sup>2</sup>. Pomimo dynamicznego wzrostu tego wskaźnika w latach 2006-2016 różnica pomiędzy miastem i wsią w tym zakresie była znaczna, a dystans wynosił aż  $D = 3,12$ . Innym wskaźnikiem środowiskowym świadczącym o poziomie życia jest zagospodarowywanie odpadów pokonsumpcyjnych i oczyszczanie ścieków. Na wsiach odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł w latach 2006-2016 niemal dwukrotnie i wynosił 41,3%. Pomimo pozytywnej dynamiki zmian dystans w stosunku do miast obniżył się, ale nadal pozostaje wysoki ( $D = 2,3$ ), ponieważ z oczyszczalni ścieków w miastach korzystało 94,8% ogółu ludności.

### Podsumowanie

Poziom życia w gospodarstwach domowych na wsiach znacznie odbiega od tych zlokalizowanych w miastach. Świadczą o tym wartości czynników ekonomicznych, infrastrukturalnych, mieszkaniowych oraz środowiskowych. Na wsiach przeciętne miesięczne przychody netto oraz dochody rozporządzalne dynamicznie wzrastają, jednak nadal były prawie 500 zł niższe niż w miastach. Przekłada się to następnie na istotnie mniejsze możliwości wydatków przeznaczanych na zaspokajanie potrzeb podstawowych, jak i wyższego rzędu. Pozytywnym aspektem dla oceny poziomu życia w wiejskich gospodarstwach domowych jest wielkość mieszkania, które było znacznie większe niż w miastach. Jednak mieszkania te, pomimo że większe były znacznie rzadziej wyposażone w łazienkę, ubikację i centralne ogrzewanie. Różnica w tym zakresie pomiędzy wsią i miastem zmniejsza się dzięki dynamicznemu rozwojowi na obszarach wiejskich infrastruktury technicznej (wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej). O poziomie życia świadczą też uwarunkowania środowiskowe, których rola w ostatnich latach jest podkreślana w aspekcie zrównoważonego rozwoju. Plusem terenów wiejskich jest niskie zanieczyszczenie pyłowe i gazowe powietrza oraz duży wskaźnik lesistości. Gorzej natomiast niż miasta wsie wypadają pod względem liczby racjonalnie wykorzystanych terenów zielonych oraz zagospodarowania odpadów i ścieków konsumpcyjnych.

Podsumowując analizy należy stwierdzić, że pomimo istotnej dynamiki we wskaźnikach o charakterze ekonomicznym, infrastrukturalnym i środowiskowym nadal pozostaje znaczny dystans w poziomie życia pomiędzy gospodarstwami zlokalizowanymi na wsiach i w miastach.

### Literatura/Bibliography

- Berbeka Jadwiga. 2006. *Poziom życia ludności a wzrost gospodarczy w krajach Unii Europejskiej* (The standard of living of the population and economic growth in the countries of the European Union). Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
- Bywalec Czesław. 2010. *Konsumpcja a rozwój gospodarczy i społeczny* (Consumption and economic and social development). Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- GUS. 2007. *Budżety gospodarstw domowych w Polsce w 2006 r.* (Household budgets in Poland in 2006). Warszawa: GUS.
- GUS. 2017. *Budżety gospodarstw domowych w Polsce w 2016 r.* (Household budgets in Poland in 2016). Warszawa: GUS.
- GUS. 2018. *Obszary wiejskie w Polsce w 2016 r.* (Rural areas in Poland in 2016). Warszawa: GUS.
- Gutkowska Krystyna. 2003. *Diagnoza funkcjonowania wiejskich gospodarstw domowych na przełomie wieków* (Diagnosis of the functioning of rural households at the turn of the century). Warszawa: Wydawnictwo SGGW.

- Halamska Maria. 2007. Regionalne zróżnicowanie rozwoju wsi. [W] *Polska regionalna i lokalna w Świetle badań EUROREG-u* (Regional diversification of rural development. [In regional and local Poland in the light of EUROREG research), ed. G. Gorzelak, 76-96. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Heffner Krystian. 2007. Rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich. Definicje-uwarunkowania-zależności-czynniki-skutki. Badania zróżnicowania rozwoju obszarów wiejskich. [W] *Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian* (Socio-economic development of rural areas. Definitions of-conditions-relationships-factors-effects. Studies on the diversification of rural areas development. [In] Diversification of the level of socio-economic development of rural areas and diversification of dynamics of changes), ed. A. Rosner, 11-26. Warszawa: IRWiR PAN.
- Kalinowski Sławomir. 2016. *Poziom życia ludności wiejskiej o niepewnych dochodach* (The living standards of the rural population with uncertain income). Warszawa: PWN.
- Murawska Anna. 2012. Zmiany w poziomie i jakości życia ludności na obszarach wiejskich w Polsce (Changes in the level and quality of life of the population in rural areas in Poland). *Journal of Agribusiness and Rural Development* 3 (25): 169-180.
- Murawska Anna. 2014. Sytuacja finansowa wiejskich gospodarstw domowych w aspekcie zrównoważonego rozwoju (The financial situation of rural households in the context of sustainable development). *Roczniki Naukowe SERiA XVI* (1): 147-152.
- Murawska Anna. 2017. Ocena nierówności społecznych na obszarach wiejskich w Polsce w świetle realizacji celów polityki spójności (Assessment of social inequalities in rural areas of Poland in the light of achieving cohesion policy objectives). *Roczniki Naukowe SERiA XIX* (3): 206-211.
- NU. 1954. *Rapport sur la définition et évaluation des niveaux de vie du point de vue international* (Report on the definition and assessment of living standards from the international point of view). New York: Nations Unies.
- NU. 1962. *Définition et évaluation des niveaux de vie du point de vue international* (Definition and assessment of living standards from the international point of view). New York: Nations Unies, E-CN-3-270-Rev. 1: 1-20.
- Piasny Janusz. 1993. Problem jakości życia ludności oraz źródła i mierniki ich określania (Standard and quality of living). *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2: 73-92.
- Słaby Teresa. 1990. Poziom życia, jakość życia (The standard of living, quality of life). *Wiadomości Statystyczne* 6: 8-25.
- Wilkin Jerzy. 2007. Polska wieś i rolnictwo w obliczu wielkiej zmiany. [W] *Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XXI wieku* (Polish countryside and agriculture in the face of a great change. [In] Dimensions of social life. Poland at the turn of the 21st century), ed. M. Marody, 161-179. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.

### Summary

*The aim of the paper was to assess differences in the standard of living in households in rural areas and in rural areas in Poland. An analysis was made of indicators that measure the level of satisfaction of needs. Economic, infrastructural and environmental factors were taken into account. The results were presented for 2006 and 2016. The data was subjected to statistical analysis. The dynamics indexes, the measure of the range and the measure of the distance between the features values were calculated. The living standards in rural areas and in urban areas are significantly different to the detriment of rural households. This is due to the poorer material situation, less developed social and technical infrastructure and less developed assets of the natural environment.*

Adres do korespondencji  
dr inż. Anna Murawska  
orcid.org/0000-0002-3944-7657  
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy  
Katedra Ekonomii i Prawa Gospodarczego  
ul. Fordońska 430, 85-790 Bydgoszcz  
tel. (052) 340-88-70  
e-mail: anna.murawska@utp.edu.pl